

JAJCE KAKVO JE BILO

Kraljevski grad pod sultanima : Jajce 1528.-1878. / Ismet Bušatlić. - Jajce : Medžlis Islamske zajednice, 2011 (Jajce : Nizam). - 356 str. : faks.; 25 cm

Knjiga prof. dr. Ismeta Bušatlića, profesora na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, pod naslovom *Kraljevski grad Jajce pod sultanima – Jajce 1528-1878*, predstavlja značajan doprinos rasvjetljavanju prošlosti grada Jajca iz doba osmanske vladavine.

Osmanska Bosna predmet je naučnog istraživanja već duže od jednog stoljeća. Uprkos tome, postoje još mnoga neriješena pitanja, posebno kada je riječ o regionalnim istraživanjima. Neke od tih regija ili oblasti, gradova i naseljenih mjesta, više su ili manje istražene i obrađene. Jajce je, ne samo značajno kraljevsko mjesto srednjovjekovne nego i osmanske Bosne. Stoga je svako bavljenje historijom ovog značajnog bosanskog grada, doprinos razumijevanju bosanske prošlosti.

S nevjerovatnim entuzijazmom i trudom autor je pristupio ovoj temi. Ljubav prema zavičaju (autor je rođen u dolini Vrbasa), zavičaju u najljepšem smislu riječi, može upaliti plamen tolike ljubavi za istraživanjem svoje prošlosti, porijekla, svojih korijena, kulturnog i duhovnog nasljeđa. Emocionalno predavanje duhu i dahu prošlosti autora nijednog trenutka nije udaljilo od naučne istine time što je svaku, pa i najmanju činjenicu koju je pronašao u toku istraživanja i uobličavanja ove knjige, objektivno prezentirao sudu naučne javnosti. Sistematska i potpuna obrada predložene teme predstavlja svojevrsni originalni istraživački zahvat autora.

Knjiga ima 356 stranica, s predgovorom, kraticama, izvorima, literaturom i rječnikom termina. Više fotografija, crteža, skica i tabela daju poseban kvalitet knjizi i gotovo da služe ilustraciji teksta i njegovom umjetničkom dojmu.

Pored gore navedenih podataka, u knjizi su obrađeni i tematski poredani, odnosno sadržaj knjige čine: Tvrđava i posada, Grad i gradske mahale, Vakufi, Kadiluk Jajce, Muftiluk Jajce, Gradska privreda, Nahija Jajce, Seoska privreda, Školstvo i obrazovanje, Skriptorij, Lijepa i mudra riječ i Memorijalni spomenici.

U sklopu svakog ovog naslova autor je donio iscrpne podatke o navedenom. Letimičnim pogledom u sadržaj knjige možemo zaključiti da je najviše prostora dato naslovima Nahija Jajce (52 stranice), Vakuf (46 stranica), Školstvo i obrazovanje (30 stranica) i Lijepa i mudra riječ (30 stranica).

Pod naslovom Nahija Jajce autor u tančine donosi podatke o administrativnoj organizaciji nahije, demografskoj strukturi stanovništva (muslimani – nemuslimani, oženjeni – neoženjeni itd.) prihodima od poreza, vrstama poreza, naseljenim mjestima i dr. Iz navedenih podataka možemo shvatiti strukturu stanovništva prema vjerskoj ali i socijalnoj pripadnosti tadašnje nahije Jajce.

Vakuf kao značajan institut islamske kulture i civilizacije imao je veoma značajno mjesto u izgradnji muslimanske države i društva. Autor je naveo sve vakufe na području Jajca, među kojima se spominju i vakufi Mehmeda II Fatiha, Sulejmana Zakonodavca, Gazi Husrev-bega, Karađoz-bega, Sinan-bega Boljanića i mnogih drugih znanih i neznanih vakifa iz tog perioda bosanske historije. U ovom dijelu knjige posebno su značajne vakufname čuvenog Sinan-bega Boljanića koji je uvakufio imovinu ne samo širom tadašnjeg Bosanskog pašaluka nego i širom Osmanskog carstva i Mustafe, carskog kizlarage, koji potiče iz ovih područja Bosne, vakifa čuvene Kizlar-agine džamije u Varcar-Vakufu (Mrkonjić-Gradu) iz 16. stoljeća, koju su četnici srušili u posljednjoj agresiji na BiH 1992-1995. godine.

Zaista vrijedi spomenuti poneki citat iz Kizlar-agine vakufname: ... *neka se postavi za hatiba u časnoj džamiji čovjek pametan, učen, moralno čestit, pobožan, poznat po blagoj naravi i ispravnom ponašanju, koji dobro poznaje pravila učenja Kur'ana i koji se vlada po učenju Kur'ana* ... (str. 84).

Neka se postavi za imama jedan moralno čestit i pobožan čovjek ... (str. 85). *Ukratko, svake godine neka se na spomenuti način kupi odjeća od strane vakufa za do osamdesetoro djece.* (str. 87).

Kada piše o obrazovanju i školstvu na području Jajca u doba Osmanlija, autor donosi podatke o džamijama, mesdžidima, mektebima, osnovnim školama, zavijama i tekijama, medresama i bibliotekama, stalno naglašavajući značaj nauke i istraživanja u islamu. Stoga je sasvim razumljivo da je na području Jajca u to doba bilo mnogo medresa u kojima se izučavalo sve „što je iziskivalo mjesto i vrijeme“.

Kada piše o lijepoj i mudroj riječi na području kraljevskog grada Jajca, profesor Bušatlić počinje s dijakom (pisarem) posljednjeg bosanskog kralja Stjepana I Tomaševića, preko Konstantina Janičara, Mustafe Hurremija, fra Stipana Margitića, fra Nikole Lašvanina, fra Marka Dobretića, hafiza Mustafe Hafizadića, fra Antuna Kneževića, Hasana Husnija Spahe, hafiza Ahmeda Sabita ef. Ribića, hafiza Mehmeda Tefrika Okića i mnogih drugih. Bilježeći sve gore navedene i mnoge druge poslenike pisane riječi, autor je samo pokazao i dokazao kontinuitet pismenosti od srednjovjekovne, preko osmanske Bosne, sve do austrougarske okupacije 1878. godine. Na taj način autor

potvrđuje i svojim istraživanjem u potpunosti demantira lažnu tezu o Bosni kao „tamnom vilajetu“, čega smo bili žrtve najmanje posljednja dva stoljeća.

Knjiga je utemeljena na raznovrsnom i bogatom istraživačkom materijalu. Uz kritičku ocjenu relevantne literature, autor se koristio objavljenim i neobjavljenim izvorima i službenim publikacijama. Arhivska istraživanja predstavljaju vrlo značajnu odliku ove publikacije. Stoga ova publikacija predstavlja veoma značajan doprinos izučavanju historije današnjeg grada i općine Jajce. Na čitaocima je da li će htjeti nešto naučiti o svom i našem Jajcu.

Enes Durmišević